

ՄԱՍԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կես տարվանը 6 ռուբլ:

Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարադպրոցային դիմում են ուղղակի

Тифлис. Редакция «Маск»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար գնորդում են
խրատանցիւր բառին 2 կոպեկ:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր: — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ամերիկա: Աւստրո-Ունգարիա: Ֆրանսիա: Յունաստան: — ՀԵՌԱՎԻՐՆԵՐ: — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ: ՆԵՐ: — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Թիւրքաց չայատան:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Քանադացի, 15 յունիսի

1880 թվականի դեկտեմբերի վերջերին ստացայ Միացեալ ընկ. տնօրէն ժողովոյ թիւ 369 նամակն հանդերձ երեք հատ հանգանակութեան թերթով, համարաւ 148. 149. 150. որով հրաւիրում են օգնել մեր ազգի կրթութեան գործին, վաճառել իրեն ազգիս հարազատ դասակ և ամենախոնարհ ծառայ, սիրով յանձն առի դուքս տանել այս ամենահեշտ գործը, որը մեր հայերիս մէջ ամենագիտարն է, յիշեալ թերթերից մէկն ուղարկեցի Շահումյալ պ. Գասպար Աղամիրզեանին որը պ. Միացեալականի գործակատարն է, միւսն ուղարկեցի Մէլչիքիսէր պ. Գաւրիթ Գաւրիսեանին և խնդրեցի որ աշխատեն ժողովելու, որ և մեծ ուրախութեամբ նորերս թերթերը յետ ստացայ իրենց ժողոված գումարներով, Շահումյալից № 150 թերթով քառասուն և երեք ռուբլ, և Մէլչիքիսէրից յինսուն և մէկ ռուբլ 50 կոպ. որ և կը նուիրեմ պարոններին իմ անկեղծ և ջերմ հորհրակներով: № 149 թերթովն է. բայց ինչպէս լսեցի Բարֆուշում ոմանք չար նախանձով չեն ստորագրվել, որոնց համար ես կը մտկոյն Տերից այնպիսիներն տայ բարի խիղճ և բարի նախանձ. իսկ միւս թերթն ես ժողովեցի թէ աստի ժամանակաւորապէս բնակվող:

ԹԻՒՐԳԱՅ-ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Բ. Մ ա ս

Տաճկա-չայատանի հիւսիսային սահմանի վրա, երբ ճանապարհորդը առաջին անգամ գնում է իր ոտքը, հնթարկվում է յանկարծական փոփոխութեան: Նա չինութեան աշխարհից յանկարծ մտնում է աւերակների աշխարհ, որովհետեւ նա իր ետեւից արդէն թող է արեւ Գեղամայ, Ապարանի, Արաբտեանի դաշտի խիտ բնակված և բաւական լաւ մշակված դաւառները:

Սահմանից այն կողմ, բոլոր Ալաշկերտում տիրում է մի խորին ամայութիւն: Անդամութիւնը դադարել է այդ կողմերը գոյութիւն ունենալից: Աշուն էր, երբ մենք անցկացանք այդ արգաւանքի սարերից և ձորերից: Պարտաւորաբար չօգտւում էր մեր ձիերու աստաղդակները. ոչ արածացող կենդանիք կային, ոչ գիւղեր, ոչ մարդիկ և ոչ անգամ թռչուններ:

Եւ և իմ ընկերը, երկու հոգի, այդ սարաւանդի ամպութեան մէջ, առաջ էինք գնում: Վաղուց արդէն կողքեր էինք այն չափը, որին այն կողմ ճանապարհ են անուանում: Ընկերոջս մտաւանջութիւնը փարատելու համար, ես նրան ապահովացրի, որ Տաճկաստանում ամեն կողմը ճանապարհ է, քանի որ ոչ մի ճանապարհ չը կայ, միմիայն Տրապիզոնից Պարսկաստան տանող աւետարական ճանապարհն է, որ մինչև կարին է շինված:

Բալլը-կօղից մինչև սուրը Յովհաննու վանքը,

նեղից և թէ անցորդներից, որոնք գտնվեալ ընծայեցին ազգի լուսաւորութեան համար, մի և նոյն ժամանակ ցանկանալով խորութիւն չը դնել ազգի մէջ, ընդունել դպրոցում ամեն ազգի մանուկներին, որոնք կը ցանկան և կրթել ու աղատել իրանց վայրենութիւնից, որ մեր եղբարք և քոյրք ազատվին անգլութեան ճանկերից, և իրանց ապրուստը ճարեն իրանց սովորած գիտութիւններից, և այստեղի ժողովածն էլ գոյացաւ երեք հարիւր քսան և հինգ ռուբլ: 50 կոպ. որոց գումարն միասին եղաւ 460 ռուբլ որը այս նամակիս յետ ձեզ եմ ուղարկում հանգանակութեան թերթերի յետ, կը խնդրեմ հասցնել սրանք Միացեալ ընկ. և նուիրատուաց անուններն սպաղրէք ձեր պատական «Մշակ» լրագրի առաջիկայ թերթերի մէկի մէջ նուիրատուների գիտութեան համար:

Թիւ 148 հանգանակութեան թերթն Բանարագաղում իմ ձեռք. տիկիններ՝ Նախշուր խաչատուրեան 50 ռ., Զմիւռիտ Գանեսան 10 ռ., Աննայ Գովաթեան 5 ռ., ռուս տիկնայք Н. Г. Г. 3 ռ., Евгения Панкова 3 ռ., պ. պ. Արքայադ Նախշուրեան 25 ռ., Կուպեց Александр Гривов 25 ռ., Ստեփան Տեր-Օհանեսան 20 ռ., Առաքել Գանեսան և որդիք 15 ռ. 50 կ., Գրիգոր Տեր Գալովեան 12 ռ., Գաւրիթ Գրիգորեան 10 ռ., Առաքել Մորխանեան 10 ռ., Սիմէոն Ամարեան 10 ռ., Գեորգ Բարսեղեան 10 ռ., Աւագ Պողոսեան 10 ռ., իւնյակցի վաճառական Նիսալ Մանուկ թուրքման 10 ռ., Захаръ Давидовъ թիֆլիսցի 10 ռ., Մովսէս Ներսիսեան 10 ռ., Աւետ Անանեան 5 ռ., Կերուհի Գասպարեան 5 ռ., Կոնստանդին Կոնստանդինեան 5 ռ., Пранорщикъ Молоховецъ 5 ռ., Աւետիս Ա. Քոչարեան 5 ռ., Քրիստափոր Արեան 5 ռ., Աւետիս Հախումեան 4 ռ., Գարութիւն Կարապետեան 3 ռ., Խաչատուր Մուրադով 3 ռ., Գրի. 3 ռ., Венидиктъ Горноновичъ 3 ռ., Արդուսան Տեր-Գովհանեսան 3 ռ. և Հմայակ Գանեսան 3 ռ.: Ամենն է 325 ռ. 50 կ:

մենք ոչ մի շինութեան, ոչ մի կենդանու, բացի չորս աւազաններից, ոչ մի մարդի չը պատահեցինք: Մենք պատահում էինք աւերված գիւղատեղերի, ակօսների ուրվագծերը, ջրանցքների թոււրերը ցոյց են տալիս, որ այդ վայրերը ժամանակով մշակված են եղել:

Ինչ դժբաղդութիւն է այնպիսի տեղերից անցկանալ. մով թիւրութիւնը տիրում է մարդին, նրա մտքերը տատանվում են աղքատի մէջ, որ թափառելով հասնում են այն ժամանակին, երբ այդ վայրերը, շէն և բարեբաղդ են եղել, գիւղական տղջիկներ, մանկուհիք ծաղիկներ, բանջարեղէններ են քաղել, հովիւները, նախորդները արածացրել են իրանց հօտերը. նրանց քաղցրահնչուն սրնգին արձագանք են տուել սիրոյ տէր կուսանաց, աղամարդոց մրմունջները և թուշուների ձկլուցը, աշխատակեր կրկնադրործի սգութիւնը երգերը յոյս են տուել առատ հունձի կեանքի: Այդպիսի մտածանքների միջոցին մարդի աչքը կրկին բացվում է թափուր լեռների և ձորերի վրա, որոնք խորին լուսթիւնով սուղ են պահել իրանց նախնի բնակիչների տարաբաղդութեան վրա:

Այսպէս է Տաճկա-չայատանի վիճակը, որին կարելի է աւերակների և տիրութեան աշխարհ անուանել:

Մեծ և ընդարձակ դաշտեր, կանաչադարձ հովիտներ, ծաղկալի կապոյտ լեռներ, բոլորը մարդաբնակութիւնից, շինութիւնից, կեանքից դադարել են:

Կարծես մի ժամապատ, մահաբաժամ սրբել ու տարել է ամենը:

Այս, տիկնայք և պարոններ, վատխար կառավարութիւնը, մի աշխարհի համար, ժամապատից էլ ստակալի է: Նա աւելի կոտորած է անում, աւելի մեղսութիւն է տարածում:

Թիւ 149 հանգանակութեան թերթն Մէլչիքիսէր պ. Գաւրիսեանի ձեռք. Թաղէս Բալարեան ջործ. Տեր Օհանեսան 14 ռ., Մարգար Գովհանեսան 10 ռ., Համարածում Նաղարեղեան 10 ռ., Վաթիկ Բարութեան 10 ռ., Մատթէոս Գովաթեան 10 ռ., Գեորգ Բաղդեան 6 ռ., Գաւրիթ Գանեսան 5 ռ., Արիստակէս Եկանեան 4 ռ., Անյայտ ոմն 3 ռ., Ստեփան Գանեսան 3 ռ., Գովհանեսան 2 ռ., Գեորգ Արեան 2 ռ., Գովաթիւմ Ղարախանեան 2 ռ., Գալովի Ղարախանեան 2 ռ., Թուրք Մաշ. Սամալ Շամախեցի 2 ռ., Սահակ Հայրեան 2 ռ., Կարապետ Բունեսան 2 ռ., Գովհանէս Տեր Սարգսեան 1 ռ. 50 կ., Մանուկ Մանուկ օղլի պարսիկ 1 ռ., ամենն է 91 ռ. 50 կ.:

Թիւ 150 հանգանակութեան թերթն Շահումյալում, ձեռք. պ. Գասպար Աղամիրզեան. Համարածում և Մովսէս Գործակատարին Աղամեան 10 ռ., Գործակատար Միացեալական 6 ռ., Գաւար Օհանեսան 5 ռ., Գասպար Մանուկ Աստուածատուրեան 5 ռ., Կղարք Զաքարիա և Գարութիւն Տեր Պետրոսեան 5 ռ., Ն. Տեր Մովսէսեան և Ա. Իւզրաշեան 5 ռ., Գրիգոր խաչատուրեան 3 ռ., Сафтаръ Персиянинъ 3 ռ., Ալի Մանուկ պարսիկ 1 ռ., ամենն է 43 ռ.: Ընդամենը 460 ռ.: Փոստի ծախքն էլ ինքնից:

Աւետիք Գանեսան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Մշակ» № 121 «Թիւրքաց չայատան» յոգումի վերջին թերթի գումարի մէջ սխալմամբ քրիստոնեաների թիւը փոխանակ 335,729 լինելու տպվել է 100,469:

ՇՈՒՇՈՒՅ ԳՐՈՒՄ ԵՆ ՄԻՈՎ: «Տեղիս քաղաքային դպրոցի մի թուրք աշակերտ այս օրերս անհետացել է: Ասում են թէ նա նախանձի զոհ է

Ժամապատ ժամանակաւոր է, կանցնի ու կերթայ, բայց մի վատխար կառավարութիւն մշտնջենաւոր է, նա իր թիւնաւորիչ, սպանիչ ազդեցութիւնը զործ է գնում ամեն ժամանակ, ամեն օր, ամեն րոպէ:

Այսպիսի համառարած անկենդանութեան մէջ, տեղ տեղ օվսարիս նման ժողոված են խումբ խումբ գիւղեր, որոնք դեռ աննկուն աշխատութեամբ կարողանում են պատերազմել սպանիչ տարերց գէշ: Նրանք մշակում են չըջակայ հողերը, թէն վտանգ չեն որ իրանց արւեստ քրտիքի պատուը իրանք պիտի վաղցնեն:

Ոչք են այդ անապատի վայրերի խտուրթիւնը ամբողջ երկրագործները:

—Գրանք, աղիւ. ունիւղիւրներ, ձեր համարին եղբայրներն են կամ լաւ եւ ասել, դրանք պետական ճնշման, սրածութեանց, հրաձգութեանց, առաւարութեանց, սովի, ժամապատի դէմ կուռու և դեռ յաղթող հերոսներ և հերոսների օրդիւններն են, որոնք դահլ են և զոհնու պատրաստ են ամենը, իրանց հայրենական աշխարհի մի թիղ հողի համար:

Այդ անօրինակ տովուն դասակարգին է պարտական աղղը իր աշխարհի հիացումը գրաւող գոյութիւնում:

Եթէ յանդգնութիւն անգամ համարվի, իմ կողմից, առաջին անգամ դէմ դնել այն անձանց, որոնք հաւատացնում են թէ աղղը եկեղեցում է պահպանվել, նրանց, որոնք մահմեդականութիւն կամ մի այլ պատճառ են մէջ բերում, եւ պէտք է հաստատեմ, որ այդ ամենը անհիմն են, որ ոչ թէ կրօնն է պահպանել աղղութիւնը, այլ աղղն է պահպանել իր կրօնը և այդ պահպանութեան համար, հինգերորդ դարուց սկսած մինչև ներկայ տան և իններորդ դարը, կրեւ և ամենադառն հալածանքներ թէ կրակա-

գնացիւ: Երեք չարաթ է որ պօղիցիան որոնում է նրան, բայց դեռ ոչինչ հեռքերն էլ չեն գտել:

Մի նորեկ զինուոր Շուշու մէջ, իր կնոջից նամակ ստանալով թէ իր հեռանալուց յետոյ հայրը նրան չառ է հալածում և տան չէ պահում, մտաւանջութեանց անձնապահութիւն գործեց:

ՂԱՐԱՔԻՒՍԻՅ մեզ գրում են: «Ղարաքիսի դպրոցի համար նոր հոգաբարձուներ են հարկաւոր, բայց, ինչպէս երեւում է Ալեքսանդրապոլի հոգեւոր կառավարութիւնը լրագրիցն անգամ չէ կարգում: Նա պիտի միջամտէ, կարգադրութիւն պիտի անի, թէ նրա վրա չը կայ այդ պարտականութիւնը:

Մեր թղթակիցը Ղարաքիսից գրում է մեզ հետեւեալ: «Իմ նամակիս մէջ որ տպված էր «Մշակ» 109 համարում, անգղուչաբար մի սղխալ է մտել, որ հարկաւոր եմ համարում ուղղել: Այնտեղ առաված էր որ մի օր դպրոցը ունան կացած կը համարվի, եթէ գործերի դրութիւնը այսպէս անտարբեր և դանդաղ ընթանայ: Այդ կարծիքը չառ ճշմարիտ է, բայց ոչ թէ գանձի կողմից կը անանկանայ դպրոցը, քանի որ փողերը Արսէն քահանայի ձեռքին են: Ամեն բան կարող է պատահել դպրոցի հետ, բայց դպրոցի փողերը ոչ մի տեղ այնքան ապահով չեն, որքան յիշեալ քահանայի մօտ, սա անուշաբան է: Արեւմտ սնանկանալ բառը չը պէտք է հասկանալ նիւթական կողմից:

Վաւառական բոլոր հայաբնակ քաղաքներից ստացվող նամակները միշտ մի և նոյն գանգատներ են յայտնում, կարծես թէ բոլոր նամակները մէկից արտագրված լինէին. «մեր դպրոցը վատ է գնում, կարող է ոչնչանալ, հոգաբարձուները անհոգ են, ուսուցիչները անկարգ, տե-

պաշտներից, թէ քրիստոնեաներից և թէ մահմեդականներից. այդ հալածանքների ժամանակամիջոցում նա իր անդամների թիւից անբաւ կորուստներ է ունեցել:

918, 1252, 1393, 1431, 1580, 1600, 1607 թվականներին Գուսուփ ոստիկանից, Լիւն-թեմուրից, Իսթանբուլից, Պարսից և Օսմանցոյ պատերազմներից, Եւրոպական յափշտակութեանց և կոտորածներից պատճառած եօթն անգամ գրեթէ իրարու յաջորդած սովեր բոլորովին հալածեցին չայատանից հայոց նախաւարական ցեղերը, ազատներ, ոստանիկներ, մի խօսքով, բոլոր ազնուականութիւնը: Այդ թուականների մեծամեծ գաղթականութիւնները իրանց հետ տարան և իրանց եկեղեցին իր եղիսկոպոսներով, վարդապետներով և քահանաներով: Բայց եկեղեցին, այդ մի պատմական փաստ է, որ չը կարողացաւ նրանց հայկական դպրութիւնը պահպանել, որի հետ ինքն էլ մեռաւ:

Այս, հայ գիւղացին, որ աղնուական լեզուով ուսմիկ է կոչվում, նա միայն անասան դիմացաւ, և նրա չոր, կոշտ ձեռները, որոնք ոչ թէ կարեկցաբար և յարգանքով սեղմել, այլ մենք տեսնեցին անգամ զգվում ենք, այդ անկուն ձեռներն էին, որ մեզ պահպանեցին անգլային մեղսութիւնից և եթէ մի օր հասնի աղղի վերականգնման րոպէն, այդ նրանց ջլտաւ և հաստատուն ոտների վրա միայն կարող է լինել:

Հայ գիւղացու բարձր արժանաւորութիւնը ցոյց տալու համար, բաւական չեն միայն անուրջ բառեր, ինչպէս ես կրկնեցի՝ սրածութիւն, յափշտակութիւն և այլն: Այդ բառերը ոչ մեծութիւն, ոչ քանակութիւն, ոչ ստատիսթիկն և ոչ չափ են ցոյց տալիս: Մի կատարեալ դադար կազմելու համար այստեղ յանձն եմ բերում 1877-ից 1878 թվականի միայն վաղապա-

սուշը տգէտ և այլն: Այ մի դպրոցի մասին
դեռ չենք լսել մի լաւ խօսք:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԵՐԻԿԱ

Մայրաքաղաքի լրագիրները ստացել են
հետեւեալ հետազոտութիւնները: Յու-
նիսի 20-ին առաւօտեան 9 ժամին Միտ-
ցեալ Նահանգների նախագահ Հարիսը
վրա հրացան արձակեցին: Կարծում են, որ
նախագահը ծանր վէրք է ստացել: Լուր է
տարածված, որ նա մեռաւ, բայց ընդհա-
նուր խառնակութեան պատճառով դրական
տեղեկութիւն անկարելի է ստանալ: Սպի-
տակ Տան շուրջը, որտեղ տարել են վիրա-
ւորվածին, մեծ բազմութիւն է հաւաքվել:
Ասում են, որ յանցաւորը կաշնաւորված
է: Մանրամասնութիւնները դեռ յայտնի
չեն: Բժիշկները յայտնել են, որ թէև նա-
խագահի վէրքերը փառագործ են, բայց
անպայման մահացու չեն: Նախագահը ուշ-
քի վրա է: Նա հեռագրով խնդրեց իր կը-
նոջից դալ իր մօտ: Մարդասպանը հրա-
ժարվում է յայտնել իր անունը: Ասում են,
որ առաջ նա Մարտելի մէջ հիւպատոս է
եղած:

Յունիսի 21-ի հեռագիրը հաղորդում է
հետեւեալը: Այսօր առաւօտեան 10 ժամին
հրատարակված բիւլետենի համեմատ նա-
խագահը ամբողջ գիշերը հանգիստ էր քը-
նած և կազդուրված դարձեցաւ: Յոյս կայ,
որ նա կառողջանայ: Նախագահի ամուսի-
նը հասաւ արտաքուր կարգի գնացքով: Միա-
ցեալ Նահանգների ամբողջ միւնիստրութիւնը
գիշերը հիւանդի մահճակալի մօտ անցկա-
րեց: Յանցաւորի անունն է Շարլ Ժիւլ Գի-
տո: Նա ծնված է ինչոյ՝ նահանգի մէջ,
մի ժամանակ Օնէյդի ընկերութեան ան-
դամ է եղել և այնուհետև անաջողու-
թեամբ փաստաբանութիւն է արել: Ամեն-
քը նրան անուանում են սկզբունքներ չու-
նեցող մի բաղդախոյր, որ մինչև խելա-

գարութեան աստիճան ցանկանում էր ան-
պատճառ երեւել լինել: Վրիստոս լրագիր-
ները Գիտոյի անբարոյական և խելագար
են անուանում: Նա պատկանում է ան-
բաւական դեմոկրատ կուսակցութեանը
և անձնական անաջողութիւնների պատ-
ճառով կամենում էր անպատճառ վրէժ-
խնդիր լինել նախագահից:

Միացեալ Նահանգների նախագահ Հար-
իսի վրա հրացան արձակող յանցաւոր
Ժիւլ Գիտո թէ կաշնաւորվելու ժամանակ
և թէ բանտի մէջ մի քանի անկապ նախա-
դասութիւններ արտասանեց, որոնցից երե-
ւում է, թէ նա խելագար է: Երբ յանցա-
ւորին կաշնաւորում էին, նա ասաց. «Ես
այդ բանն արի և կամենում էի կաշնաւո-
ւորված լինել: Գեներալ Արտեր այժմ նա-
խագահ է: Ես այստեղ մի նամակ ունեմ՝
դեներալ Շերմանի վրա, պէտք է նրան յանձ-
նել: Ես բոլորը կը պատմեմ պօլիցիական-
ներին:» Իր թղթերը և լէպօլերը պօլիցի-
ականներին տալու ժամանակ յանցաւորը
ասաց. «Ինձ ամուր բռնեցէք և տարէք եր-
րորդ յարկը, առաջին սենեակը: Գեներալ
Շերման շուտով կը գայ իշխանութիւնը ըն-
դունելու համար: Արտեր և այդ բոլոր
մարդիկ իմ բարեկամներ են: Ես ձեզ պօ-
լիցիայի կառավարիչ կը նշանակեմ: «Այն
տան տիկինը, որի բնակարանում կենում էր
Գիտո, ասաց, թէ յանցաւորի վարմունքը
վերջին ժամանակներում շատ օտարօտ էր:
Նա պարծենում էր, թէ ծանօթ է սենատոր-
ների հետ և թէ նրան այցելում են երեւելի
անձինք, թէպէտ այդպիսի այցելուներ նա
երբեք չէ ունեցել: Գիտոյի հարազատ եղ-
բայրը յայտնեց, որ յանցաւորին նա միշտ
խելագար է համարել: Ժիւլ Գիտոյի գրաւոր
ցուցմունքի մէջ ասված է. «Ես անձնակա-
նապէս ոչինչ թշնամութիւն չունեմ դէպի
Հարիսը: Նրա մահը քաղաքական ան-
հրաժեշտութիւն է: Ես աստուածաբան,
փաստաբան և քաղաքագետ եմ:»

Հարիսը ուշքի գալով, կամեցաւ իմա-
նալ բժիշկներից իր իսկական դրութիւնը:

Բժիշկը ասաց, որ Հարիսի մահը գրեթէ
անփախելի է: Հարիսը նկատեց. «Թող
այդպէս լինի, եթէ իմ մահը մօտ է, ես
պատրաստ եմ:» Այնուհետև նա միթա-
րում էր իր հիւանդ կնոջը և երեխաներին:
Եւրօպական բոլոր թագաւորներից և կա-
ռավարութիւններից համակրական հեռա-
հիշեր են ստացված: Վիկտորիա թագու-
հին երեք հեռագիր ուղարկեց, որոնց բու-
ժանդակութիւնը չափազանց բարեկամական
է: Ամերիկական դեսպանատները եւրօպա-
կան քաղաքների մէջ կատարելապէս լին-
են այցելուներով, որոնք ցաւակցութիւն
են յայտնում պատահած դժբաղդութեան
առիթով: Առհասարակ բոլոր նշանաւոր
լրագիրները համակրութեամբ են խօսում
Հարիսի մահին:

ԱՄՍՐՈՒՆԿԱՐԻՍ

Օրվայ նշանաւոր խնդիրը Պրագայի մէջ
կատարված անկարգութիւններն են, որոնք
առանց հետեւանքի չը մնացին: Անկարգու-
թիւնները այն աստիճան մեծ էին, որ գեր-
մանական դեսպան կոմս Բէյս ստիպված էր
միջամտել գործին: Գերմանական երկու հը-
պատակներ, որոնք բռնութիւնների ենթարկ-
վեցան, մի հեռագիր ուղարկեցին գերմա-
նական դեսպանին, որով խնդրեցին բաւա-
կանութիւն և նրա պաշտպանութիւնը:
Պրագայի համալսարանը փակված է և մի-
շե ամիս չի բացվի: Ակադեմիական խոր-
հուրդը մտադիր է մի գլխուցում ուղարկել
կայսրին և բացատրել Պրագայի մէջ պատա-
հած անցքերը, բայց շատերը չեն հաւա-
նում այդ դիտաւորութեանը: Վիեննայի հա-
մայնքների խորհուրդը մի վճիռ կայացրեց,
որով նա յայտնու է իր անբաւականութիւ-
նը Պրագայի մէջ կատարված անկարգու-
թիւնների մասին և յոյս ունի, որ կառու-
վարութիւնը բոլոր միջոցները գործ կը գնի
իր հաւատարմի հպատակներին պաշտպա-
նելու համար: Յունիսի 30-ին երեկոյան
անկարգութիւնները կրկնվեցան Գերմանա-

կան ընթերցարանի, կուրբի և թատրոնի
առաջ: Հազարաւոր չեխեր սպառնում էին
մտնել յիշեալ հիմնարկութիւնները, աղմուկ
էին հանում, սուլում էին, պատուհաններ
էին ջարդում և հեռացան միայն այն ժա-
մանակ, երբ պօլիցիական ուժեղ զօրաբա-
ժիններ նրանց դէմ սառը զէնք գործ
գրին: Այնու ամենայնիւ ամբողջ նշանաւոր
բռնութիւնների գործնց: Նա քարեր էր գը-
ցում պօլիցիականների վրա, որոնցից մի քա-
նի մարդ վիրաւորված են: Շատ մարդիկ
կաշնաւորված են: Նրանց թուում է և մի
պաշտօնական անձն: Յուլիսի 3-ին Պրագայի
մէջ Բօհեմիայի գերմանական պատգամա-
ւորները մի ժողով կը կայացնեն, որին հե-
տեւեալ երկու առաջարկութիւնները կան-
վեն: Առաջին առաջարկութիւնը պահանջ
ընում է մի պատգամաւորութիւն ուղարկել
աւստրիական կայսրին և նրա պաշտպա-
նութիւնը խնդրել Բօհեմիայի գերմանացի-
ների համար, իսկ երկրորդ առաջարկու-
թեան համեմատ բոլոր պատգամաւորները
պէտք է հրաւիրեն իրանց ընտրողներին,
որպէս զի նրանք իրանց կողմից մի պատ-
գամաւորութիւն ուղարկեն կայսրին և խըն-
դրեն Պրագայի մէջ ուսում առնող իրանց
որդիների և ցեղակիցների ապահովութիւնը:

ՅՐԱՆՍԻԱ

Ֆրանսիական պատգամաւորների ժողո-
վի մէջ յունիսի 30-ին եղած վիճաբա-
նութիւններից յետոյ ամենքը համոզվե-
ցան, որ Ալբեր Գրեվի այլ ևս չէ կա-
րող մնալ Ալժիրայի գլխաւորահասանգա-
պետ: Տունիսից անհանգստացնող լուրեր են
ստացվում: Ֆրանսիական հիւպատոսը Միսի-
սի մէջ վիրաւորված է: Ֆրանսիական պա-
տերազմական փոքր նաւերից մէկի օֆիցեր-
ները ափ իջան հիւպատոսին պաշտպանե-
լու համար, բայց ստիպված էին լողալով
փախչել մինչև իրանց նաւը: Կարգադրված
է անյապազ զօրքեր ուղարկել Միսիս, որով-

բական նահանգում, այս լուսաւորեալ տանն և
լիններով դարձւում կատարված հարստահարու-
թեանց ցուցակը, որ ժողոված եմ վանայ ա-
ռաջողութեան արձանագրութիւններից:

Յիշեալ թւականում թէ կառավարութեանը և
թէ քրդերի ձեռքով յափշտակված է հայ գիւ-
ղացիներից 72,971 ոչխար:

Յափշտակված է 8,676 եղ: Եղերի մի մասի
յափշտակութեան եղանակը շատ հետաքրքրա-
կան է: Անցեալ ուսումնական տարեկանը պատերազմին
գիւղացիները, տեղութեան պահանջով, ստիպված
էին բռնի պաշարեղէններ գոհարելով Օսմա-
նեան բանակին, և իրանց սեփական եղներով
բանակումը տեղափոխել: Յետագային գիւղա-
ցիք կողոպտւում էին, եղները յափշտակվում և
բանակի մէջ մորթվում էին, զօրքերին կերակ-
րելու համար: Եղեղ երկրադոշները, զրկվելով
նաե զուտան, ջլվալներէր, դատարկ լալով յետ
էին գաւառում: Յափշտակված է 4889 կով, 658
ջորի, 732 ձի, 738 գոմէշ, 564 էջ:

Յափշտակված է 46 հրացան: Ուրեմն 1877-ին
վասպուրական նահանգում 241,324 բնակիչ
հայերի մօտ, միայն 46 հրացան է գտնվել:

Բռնութեամբ առնված է 35,329 չափ ցորեն,
ամեն մի չափը չորս պուղ հաշւելով, կանէ
141,316 պուղ:

Կողոպտված են 19 վանքեր և եկեղեցիներ:
Սպանված են 152 մարդ:
Բռնի կրօնապիտի եղած են 44 անձինք:
Առեւանգած են 38 կանայք:
Կատարված են 105 հրդեհներ:

Իսկ կողոպտված տան կահկարասիներ, երկ-
րագործական, ջրագացի, արհեստի վերաբերեալ
գործիքներ, զգեստներ, ուտելիքներ, ինչպէս
հաց, ձու, եղ. պանիր, ձաւար, հաւ, կաշաւք և
այլն, որոնք մանրամասնաբար գրված են ար-

ձանագրութիւնների մէջ, բոլորը դրամի վերա-
ձեւով, վնաս հասնում է 12,362,127 դրամու:
մօտաւորապէս 1,000,000 ռ.:

Պատերազմի տարին գիւղացիք բարբարոսու-
թիւններից աղապակելու համար, իրանց ընտանե-
կան իրեղէնները թաղեցին հողում և փախան սա-
րկի: Այդ իրեղէնների մեծ մասը քրդերը հանե-
ցին տարան, մնացած մասը փառւ հողի մէջ:
Այս վնասներն ևս մտցրած է վերայիշեալ գումա-
րի մէջ:

Հաշվենք այժմ այդ վնասների գումարը:			
72,971 ոչխար, ամեն մէկը 4 ռ.	Հաշւելով կանէ	291,884 ռ.	
8,676 եղ, ամեն մէկ. 40 ռ.	Հաշւելով կանէ	355,716 ռ.	
4,889 կով, 30..		151,559 ռ.	
105,987 պուղ ցորեն, պու-			
	ԳԵ 2 ռ.	211,974 ռ.	
738 գոմէշ, 80 ռ.		59,772 ռ.	
658 ջորի, 60 ռ.		40,138 ռ.	
732 ձի, 60 ռ.		44,652 ռ.	
564 էջ, 10 ռ.		6,204 ռ.	
Աւելացնում եմ վերայիշեալ գու-			
	մարը	1,000,000 ռ.,	
	ընդամենը	2,161,899 ռ.:	

Այս հաշիւը դուրս է մնում թղթադրամի,
պղնձի դրամի վնասը, որոնք բոլորովին իրանց
արժէքը կորցնելով, չը կարողանան զուրա-
րնկան: Մեծապիք դրամներ, որոնք իրանց ար-
ժողութեան կէտը կորցրին: Այնուօրինակ վնաս
Այս ամեն դրամական վնասները անցկական մի
լրագիր 50 միլիոնի է հասցնում: Կողոպտված
19 վանքերի վնասը, 105 հրդեհների վնասը,
վանայ հրդեհի վնասը 200,000 օսմանեան ոսկու,
մօտ 1,000,000 ռ. կարողութիւն այրվեց: Ընդա-

մեն վնասը կարելի է մօտաւորապէս 7,000,000
ռ. հասցնել, որ վասպուրական նահանգի համար
սարսափելի մեծ գումար է:

Յաւելացնենք և այդ ամենի վրա անցեալ տար-
կայ սոսկալի սովը, երեակայեցէք ուրեմն, մե-
ծապատու ունեղնությունը, թէ այդ աշխարհի արեւ-
տեսական վիճակը ինչ աստիճանի մէջ կարող է
լինել:

Յարմանալի չէ ուրեմն, որ այդ բոլոր անգամ
սովերի, համաճարակ ժանտախտների, հրդեհնե-
րի, պատերազմների, սպանութեանց, յափշտա-
կութեանց, առեւանգութեանց, բռնի կրօնապիտու-
թեանց և ամեն տեսակ հարստահարութեանց են-
թարկված ժողովուրդը դեռ իրան հարստահա-
րող բարբարոսներից կրկնապատիկ բարձր է
թուով, բարձր է բարոյականութեամբ, բարձր է
մտաւոր և նիւթական կարողութեամբ:

Տօկուն, անյուշաւատ աշխատութիւնը միշտ
հրաշքներ է գործում:

Մինչ թիւրքերը վերջին պատերազմի ժամանակ
անկարգութեան լուսնութեանց ենթարկեցին հա-
յերին, դատարկելով նրանց պաշարեղէնների
ամբարները, զրկելով նրանց կրկնապատիկ
գործիքներից և կենդանիներից, կողոպտելով նը-
րանց վերջին կարողութիւնը, այդպէս գիւղա-
բնիկները, մարագները, քաղաքներում վա-
ճաւանդները, տները, կարծում էին, որ այդ
արեւելեան ինքրի հանգույցը, պատճառը էր միայն
կեանքների ունեղնացում և շուտով կենդանու-
թեան վերջին շունչը կը փչեն: Յանկարծ փա-
տակների, հրկիզեալ մոխրի միջոց փախչիկ պէս
վերանորոգվեց հայն, թօթափելով իր դարաւոր
ստորացնող թմրութիւնը, վեր կացաւ և պաշտ-
պանվելու, զենքի պէտք դրաց: Նրա պանդուխտ
աղգակիցները տեսնելով նրանց անհաւատարմ կրու-
ւի ճգնաժամը, ամեն կողմից օգնութեան հասան:

Յիմարվեց, ապրեց թշնամին տեսնելով այն ու-
րեւի հասնեց, որ ամեն կողմից Հայաստանի
մէջ կը թափվէր: Յիմարում մինչև այն ժամա-
նակ իրան անտէր համարած ժողովուրդը և բոլոր-
անց պաշտպանվել յափշտակողների դէմ: Այրված
վաճառանոցները, գիւղերը չինպեցին աւելի գեղե-
ցիկ, յափշտակած ուխտարների, գոմէշների, եղ-
ների և տնային կահկարասիների տեղը հեռանե-
տէ լեցվեց: Գիւղացիին դարձեալ սկսեց լծել իր
աշխարհ լիացնող գոյքները և լեցնել դատար-
կած ամբարները, արհեստաւորները ձեռն առնին
իրանց ընդհատած գործին: Վաճառականները
սկսեցին իրանց առեւտրական չըջանաւորութիւ-
նը, ու թշնամին, որ առաջ ուրախ արհա-
մարում էր, սկսեց պատկառիկ և սարսափել:

Թիւրքերը մինչև այժմ էլ չեն կարողացել ձա-
նաչել, թէ հայ ազգը փոքր-Վսիւրայում ինչ նշա-
նակութիւն ունի, զա է պատճառը, որ նրանք
հայոց գինւորական ընդունակութիւնից չեն կա-
րողացել օգուտ քաղել, բայց և այնպէս, ազգը
միշտ սուղ է թիւրքիային նշանաւոր քաղաքա-
գէտներ, անուսագէտներ, աղմկեալաբարոյներ,
որոնցից մէկը կայսրութիւնը մի ստոյգ կործանու-
մից ազատեց: Շատ երկար ժամանակ թիւրքերի
անուսական կառավարութիւնը հայոց ձեռք էր
և այդ տարիները վատ տարիներ էին եղել նրա
գանձարանի համար: Այժմ էլ փոքր-Վսիւրայի գը-
րութեան պանծապետները (սանաւորեղէնի) բոլորը
հայեր են: Օրէնքը թոյլ չէ տալիս այդ պաշտօ-
նը թիւրքերին, նախ՝ նրա համար, որ հաշիւ չը
գիտեն, երկրորդ՝ անհաւատարմ են: Բայց այս
ամենի փոխարէն, կառավարութեան փառաբու-
թիւնը միշտ աշխատել է ջնջել այն տարրը, որը
իր գոյութեան հիմքն է, որ այդ աշխարհի նիւ-
թական և բարոյական տնին է, որ իր փաճաւա-
կանութեամբ, արհեստագիտութեամբ, երկրագոր-

Հետեւ այնտեղ ուղարկված Տունիսի 1200
գինեւորները բաւական չեն: Բացի հիւսա-
տոսից շատ եւրօպացիներ են վերադարձա-
նախան պատերազմական նաւի ներ-
կայութիւնը խանգարեց անկարգութիւննե-
րի շարունակվելուն:

Ապանիական կառավարութիւնը Պրան-
սիայից վարձատրութիւն պահանջեց Ալժի-
րիայի մէջ բնակվող ֆրանսիական սպանիացի-
ների համար և Պրանսիան խոստացաւ
նրանց վարձատրել: Ապանիական զեւապանը
փարիզի մէջ գետ առաջ այդպիսի պահանջ
էր արել և բաւականացուցիչ պատասխան
էր ստացել: Բայց այդ բանով ապանիական
կառավարութիւնը չը բաւականացաւ և մի
շրջաբերականով վարձատրութիւն պահանջե-
ցեց Ալժիրիայի մէջ բնակվող սպանիացիներ-
ի համար, որոնց Պրանսիական կառավա-
րութիւնը անկարող եղաւ պաշտպանել:

Պրանսիական լրագրողները պահանջում
են, որ կառավարութիւնը խտուրտեմք
վարվի Բ. Կրան հետ, եթէ նա դարձեալ
նոր գործեր ուղարկի Տրիպոլի: Կարծում
են, որ Պրանսիական զբաղակիր նաւերը
կը ուժեղանան Սֆակս, եթէ ապստամբները
չեն հնազանդվի: Եւրօպացիները փախչում
են Պրանսիական նաւերով:

Գամբետա կամենում է, որ Ալբեր Կրե-
վի տեղ գնեն Նալիֆէ նշանակվի Ալ-
ժիրիայի նահանգապետ: Գամբետա զրա-
մասին արդէն խորհրդակցեց Կալիֆէի հետ,
որ իսկոյն գնաց պատերազմական միւստրի-
մօտ աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ
ստանալու համար:

Յունիսի 30-ին Բուելի մէջ կատարվեցաւ
Կիւֆորի թաղումը: Թաղմանը ներկայ էին
Փարիզի և Բորժոի փաստաբանների պատ-
գամաւորները, տկարեմիայի անդամները, մի-
քանի միւստրներ և բարձրաստիճան ան-
ձինք: Հանրապետութեան նախագահը ու-
ղարկեց իր աղիւստանին: Հանգուցեայի
ցանկութեան համեմատ դամբանական ծա-
ւեր չարտասանվեցան:

Ժողովարմ Գորբ-Ասիայի անտեսական կենցա-
ղավարութեան անախանձելի վիճակը բարե-
բոլոր է, որով իրեն վերջին նեցուկ, դեռ պահ-
պանվում է երկրի ֆինանսային կիսակործան
վիճակը: Վերջապէս ոչ Տաճկա-Հայաստանում
բնակած մանր ազգերի յարաբերութեան կեդրոնն
է. ֆրանսիական ազգի, նշանակում է, ֆրանսի-
ական երկրին և հետեւաբար ֆրանսի լինիան,
կառավարութեան:

Հայերի, իրեն աշխարհաշէն հաստակների վրա,
այս համառոտ նկատմունքը առնելուց զինի,
պէտք է մի նայեալք էլ թիւրքերի վրա ձգել
և հարցնել, թէ թիւրքերը իրանց հինգ դարեայ
տիրապետութեան միջոցին ինչ են արել Փար-
սիայի համար: Բոլոր այդ երկրի մէջ մանկե-
ղը, թող արած երկաթուղիները, ոչ մի հասարակ
ճանապարհ անգամ չի դրոյի, որ տէրութիւնը
առեւտրական զարգացման համար չինած լինէր,
ոչ մի կամուրջ գետերից անցնելու համար: Եւ-
րոպացիները հայոց թագաւորութեան ժամանակի
մնացորդներն են, որոնցից քանդվածները նորոգ-
վել չեն և տեղը աւերակ է մնացել: Այլապէս ար-
հեստագիտութեան շարունակութիւնը գալիս է
դարձեալ հին աշխարհից և կառավարութիւնը
գրա յառաջդիմութեան համար ոչինչ չէ արել,
այլ ընդհակառակն մեծ հարկած է տվել, օգնե-
լով եւրօպական ապրանքների տարածման: Երկ-
րագործութեան համար ոչ մի ջրանցք, ոչ մի ար-
հեստական լիճ չէ շինված, այլ եղածներն էլ
քանդվել ոչնչացել են: Բայց այդ, տասնորդա-
կան անկանոն հարկեր, հողային անհաստատ օ-
րէնքներ, երկրագործութիւնը սեղմել և նահապե-
տական շրջանին էլ այն կողմն են անցկացրել:
(Եւ Ալաշկերտում հայ գիւղացի հարցնում էի,
թէ ինչու (կարտօֆի) գետնախնձոր չէին ցա-
նում, բայց այդ աշխատանքը մարդիկ իմ հար-

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Աթէնքից հաղորդում են: Այստեղ նո-
րերում միւստրական փոփոխութիւններ
կատարվեցան: Արգարութեան միւստրի-
պաշտօնը յանձնված է Բիկակին, Փինան-
ներին Աթանասիադիսին և յուսաւորու-
թեանը Բոմային: Միւստրների ընտրու-
թիւնը երբէք այդքան աջող չէ եղել: Նոր
միւստրները մեծ հեղինակութիւն ունեն
ժողովրդի մէջ և նրանց պաշտօնի հրա-
ւիրվելը ամբողջ Յունաստանի մէջ համակ-
րութեամբ ընդունվեցաւ:

Բիկակի Յունաստանի ամենալաւ իրաւա-
բաններից մէկն է համարվում: Նրան միւսի-
տըր նշանակելը մանաւանդ շատ լաւ է, ո-
րովհետեւ շուտով յունական օրէնքները
պէտք է դործադրվեն Յունաստանի հետ
նորերում միացրած երկրների մէջ:

Շուտով յունական գործերը պէտք է գը-
րաւեն գիշած երկրները և այդ պատճա-
ռով միւստրութիւնը չափազանց զբաղ-
ված է այն հարցերով, որոնք վերաբերում
են այդ նահանգների կազմակերպութեանը:
Նոր նահանգները հինգ մասի կը բաժան-
վեն և իւրաքանչիւր մասը պատմական ա-
նուն կը ստանայ: Յոյս կայ, որ գիշած նա-
հանգների մահմեդական ազգաբնակչութիւնը
չի ընդգիւմադրի յունական գործերին: Թէ-
սալիայից ստացված տեղեկութիւնների հա-
մեմատ այնտեղի անուանի մահմեդական-
ները մի ժողով կայացրին, որ վճռեց, թէ
նրանց համար ձեռնառու է յունական հպա-
տակ լինել և օգտվել բոլոր իրաւունքներից,
որ նրանց տալիս է յունական մահմեդա-
դութիւնը: Ժողովին ներկայ եղողները հա-
մադրում են մահմեդական բնակիչների չը ծա-
խել իրանց կայքը չնչին գնով և չը գող-
թել: Թիւրքերի այդպիսի վճիռը գարմանա-
լի չէ, քանի որ Յունաստանի հպատակ
նրանց կրօնակիցները քրիստոնեաների հետ
հաւասար իրաւունքներ ունեն: Թէսալիա-
յի հարուստ թիւրքերից շատերը իրանց
կրթութիւնը ստացել են հելլենական ու-
սումնարանների մէջ և ազատ խօսում են

ցումից առաջ փարձել էին իրանց արուարձանի
մի փոքր անկիւնում քանի արդ իրանց տաւուր
համար ցանկել էին, կառավարութիւնը այդ կտոր
անկիւնից մի ամբողջ արտի տասնորդ էր պա-
հանջել: Իսկ ինչի շատ ցանկին, ում պէտք է
ժախելն այդ ամառվիւնում մէջ, ուր ոչ միտակց
քաղաքների կան և ոչ ճանապարհներ): Հայրենիք
պաշտպանելու համար ոչ մի ամբողջութիւն, ոչ մի
բերք, եղածները կամուրջների պէս թիւրքերին
չեն, բացառութիւն է Կարսի և Կարսից ամբու-
թիւնները, բայց դրանք էլ դարձեալ հայ ժողո-
ւրդեան միջոցներով են շինվել: Ամբողջ եօթ
տարի յիշեալ ամբողջութեան համար, Փարս-Ասիա-
յի հայերը, ինչպէս թագաւորական տուրք, օգ-
նութիւն են տուել: Ինչ որ զինուորական այժմի
վերաբերում, որ միշտ ժողովրդական ծախսով
է կազմակերպվել, միշտ էլ երկրի թշնամաց
դէմ վատ, յաղթված, քաջ են եղել միայն երկրի
բնակիչները կեղեքելու: Առգրկութիւններ, և
զեռնադրութիւնները վերջացնելու համար, տէ-
րութիւնը մտածել անգամ չէ վայրենի թափա-
ռական ցեղեր ընտանցնելու, երկրագործութեան
վարժեցնելու: Ինչ է արել ուրեմն թիւրք տէ-
րութիւնը: Իրեն վկաներ նրա արարքների փոքր-
Ասիայում բազմաթիւ գիւղերի աւերակների կան,
որոնք մի ժամանակ լցարծ են եղել այս օրվայ
դատարկութիւնը:

Իսկ քաղաքակրթութեան, զարգացման միջոց-
ների, ինչպէս, ուսումնարանների համալսարան-
ների համար հարցնելն անգամ տուելով
է, դրանք չը կան և չէին էլ կարող լինել, որով-
հետեւ թիւրքերը, այդ Մահմեդի երեւակալած ար-
քայութեան որդիք, ոչ մի բանի ընդունակ
պիտանի չեն: Այդ ժողովուրդը ոչ երկրագործու-
թեամբ, ոչ վաճառականութեամբ և ոչ արհեստնե-
րով է պարագլու: Նրանց կենսիկ նպատակն է,

յունարէն ժամանակակից լեզուով: Հաւանա-
կան է, որ միացած նահանգների կրթված
թիւրքերից շատերը կարող են պարլամեն-
տի անդամ ընտրվել:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԵՑ

Ս. ՊԵՏԵՐՈՒԹԻՒՆ, 1 յուլիսի: Յուլիսի
1-ին ներքին 5% առաջին փոխառութեան
տոմսակների խաղարկութեան ժամանակ
տարան հետեւեալները:

Ձեռ	Ձեռ	Տարված գումար.
Սերի	տոմսակ	
17,892	42	200,000
1,310	42	75,000
4,604	10	40,000
5,687	48	25,000
1,253	35	
9,387	32	10,000
12,659	1	
5,413	9	
12,073	28	
2,292	23	8,000
18,096	18	
12,646	48	
16,232	11	
12,890	13	
6,524	24	
14,660	7	5,000
7,404	27	
6,169	48	
16,509	42	
3,459	34	
6,698	16	
17,043	33	
11,402	15	
18,229	2	
16,043	30	
16,035	5	
14,731	44	
11,072	21	
8,601	20	1,000
6,518	22	
17,074	48	
326	28	
4,734	3	
3,917	1	
17,340	2	
17,795	48	
18,890	8	
455	23	
8,898	17	
10,404	34	

որ հարեմում մի քանի գեղեցիկ կանայք ունե-
նան, ընկղմած սաղի աղաւախեալներով պատ-
րաստված պատեհաց մէջ: Ներքին զլին
ժխով Նիւսովի ագիւն թաղաւորուն: Կրակարանի
վրա երկ քայ Մոկկայի տուրք: Ազախները միշտ
պատրաստան վարդաճառ չէրէթ: Պահարանի
մէջ գեղեցիկ լինի եւրօպական օգիւղ ըմպելի-
քների և աղիւն գինիների պաշար: Խոհարանում
եփվի լմբէրու ըրնձի փլաւ, զանազան քաղց-
րաւենք և այլն: Ահա բոլոր նոցա միտք գրա-
ւող ցանկութիւնները: Այս ուղղութեամբ զարգա-
ցած հասարակութեան միջոցն են դուրս գալիս
տէրութեան բոլոր պաշտօնականները, ոյք կեղե-
քում, կողոպտում են ժողովրդին, սակը են դարձ-
նում երկրները իրանց հարեմ չինելու համար:
Թիւրքերն փոքր Ասիայում դատաւարական
նոր օրէնքներ է մտցրել, որոնք թարգմանված
են ֆրանսերէնից: Բայցված են քրեական, քաղա-
քական և վաճառականական գործերի ատենա-
ներ, դատարանի անդամները խառն մահմետա-
կան և քրիստոնեայ, ընտրվում են քուլու, որոց
նախագահները նշանակվում են Կ. Պոլսից: Նոր
օրէնքները կարող էին շատ օգտակար լինել, ե-
թէ դատաւորները և դատաստանական ատենի ան-
դամները իրաւաբանական մասնագէտներ լինէին,
բայց կաշարութեան մէջ այդպիսի անձինք բու-
րովին չը կան, քանի որ այդպիսի մարդիք
պատրաստելու համար հիմնարկութիւններ չը
կան: Այլ այդ պաշտօններին կոչվում են ուղեւ
և վառվար անձինք, որոնք պատուհաս են դառ-
նում աշխարհին, յաւելացնելով և այն հանգա-
մանքը, որ նրանք տարինեւրով ուժիկ չեն ստա-
նում, ունենդրին կը մնայ երեւակայել դատա-
վճիռների արդարութեան մասին:

Հետո աշնան թիւրքերը փոքր Ասիայում բա-
րեկարգութիւններ մտցնելու անունով, միախա-

ՍԻՍՏՈՎՈ, 1 յուլիսի: Մեծ ազգային ժո-
ղովը միաձայն և ոգեւորված կերպով ըն-
դունեց իշխանի կողմից առաջարկած պայ-
մանները:

Ս. ՊԵՏԵՐՈՒԹԻՒՆ, 2 յուլիսի: Պաշտօնա-
կան կովկասեան զինուորական շրջանի շա-
րի գլխաւորի օգնական զինեւրդ-մայոր Լա-
զարեւ նշանակված է զինուորական նահան-
գապետ Ամուրեան նահանգում և հրամա-
նատար տեղական կազակների գործերին:

ՍԻՍՏՈՎՈ, 2 յուլիսի: Իշխանը հրատա-
րակեց մի պրօկլամացիա որի մէջ շնորհակա-
լութիւն է անում ազգային ժողովին հա-
ւատարմութեան զգացմունքների համար և
յայտնում է որ չը նայելով ընդարձակ իրա-
զօրութեան, նա իւրաքանչիւր տարի կը
գումարի ազգային ներկայացուցիչներին թէ
բիւզեթեւը և թէ ընդհանուր շահերին վե-
րաբերեալ հարցերը քննելու համար իր
կողմից իշխանը հրաւիրում է բոլոր ազգա-
ւելներին նպատակ մեծ գործին, որ Աս-
տուծու օրհնութեամբ և բոլորական ազ-
գի օգնութեամբ պէտք է իրագործվի: Իշ-
խանը ընդունեց զիւլումադական ներկայա-
ցուցիչներին և Բ. Կրան ներկայացուցչին
Նիհադ-փաշային: Նոր միւստրութիւնը
բողկացած է հետեւեալ անձերից: Ստան-
կով, միւստր արտաքին գործերի, ուսու գե-
ներալ Կրիւով պատերազմական միւստր,
զեդապետ Բէմիլիզէն ներքին գործերի մի-
նիստր, Ժէլէկովիչ Փինանների միւստր,
Եգեւթարով արդարագաւառութեան միւստր:

Ս. ՊԵՏԵՐՈՒԹԻՒՆ, 2 յուլիսի: Պետական
բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի ար-
ժէ 95 ր. 25 կ., երկրորդ 94 ր., երրորդ
94 ր. 50 կ., չորրորդ 94 ր. 37 կ., ներքին
5% առաջին փոխառութեան տոմսակը ար-
ժէ 221 ր. 25 կ., երկրորդ 220 ր. 25 կ., ա-
րեւելեան առաջին 92 ր. 37 կ., երկրորդ
92 ր. 12 կ., երկրորդ 92 ր. 84 կ.: Բուսաց
մի բուր 1 օնգոնի վրա արժէ 25 պէնս,
ուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա արժէ,
214 մարկ 12 պֆ., փարիզի վրա արժէ
264 ֆրանկ 25 սանտիմ:

Խմբագիր—Հրատարակող ԳԻՒԳՈՐ ԱՐԵՐՈՒՆԻ

Իտիւններ հատաւանցին, որ ուսուց պրիստա-
ւութեան պէս մի բան է, բայց որովհետեւ ընտ-
րութիւնը գիտութեան և արժանաւորութեան վը-
րա չէր, կաշառակերութեան մի մեծ դուռ բաց-
վեց թիւրք փաշաների և կալմագանների համար:
Արդարեւ թաղման գործեր վճարող տեսանք հա-
յոց առաջնորդարանն է, ուր քաղաքական ժողո-
ւրդ առաջնորդ հոգեւորականի նախագահութեամբ
հաշտարար դատարանի պաշտօնն է վարում: Այդ
դատարանի անաւան արդարագաւառութիւնը այն-
քան հաշտված է, որ թիւրքերն անգամ, իրանց
հայոց հետ ունեցած դատերը հայոց առաջնորդա-
րանում են տեսնում: Հնում հայոց առաջնորդա-
րանի իրաւասութիւնը աւելի մեծ էր, նա պատ-
ժական ոյժ ունէր, և գաւառապետները իրանց
ստորադրեալներով ենթարկված էին նրա ազգե-
ցութեան: Գրդերի ցեղապետները նայելու բա-
րայապէս կապված էին հայոց առաջնորդարանից,
բայց վերջի քսան տարիներում թիւրքերը ամեն
հնարք գործ դրին քրդերի և հայերի մէջ թշնա-
մութիւն դնելու, նրանք առանձնապէս հրահան-
գում էին Շէխսերին գրգռելով նրանց կրօնամո-
լութիւնը:

Մի համառոտ տեսութիւն եւ քրդերի վրա
պէտք է անել, ցոյց տալու համար թէ ինչ
յարաբերութեան մէջ են հայերի հետ և նը-
րան որքան փնասակար կամ օգտակար կարող
են լինել:

(Կը շարունակվի)